

**ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«УЖГОРОДСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»
Українсько-угорський навчально-науковий інститут
Кафедра історії Угорщини та європейської інтеграції**

«ЗАТВЕРДЖУЮ»
Директор Українсько-угорського
навчально-наукового інституту
 Олександр ШПЕНИК
25 червня 2025 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Історія та культура стародавнього Сходу

Рівень вищої освіти	перший (бакалаврський)
Галузь знань	А Освіта
Спеціальність	А4 Освіта
Предметна спеціальність (Спеціалізація)(за наявності)	А4.03 Середня освіта (Історія та громадянська освіта)
Освітня програма	«Історія (мова вивчення фахових дисциплін – угорська)»
Статус дисципліни	обов'язкова
Мова навчання	Угорська

Робоча програма навчальної дисципліни «*Історія та культура стародавнього Сходу (мова викладання: угорська)*» здобувачів вищої освіти галузі знань *A Освіта* спеціальності *A4 Освіта* предметної спеціальності або спеціалізації (за наявності) *A4.03 Середня освіта (Історія та громадянська освіта)* освітньої програми «*Історія (мова викладання фахових дисциплін – угорська)*»

Розробники: Зубанич Л. Л., к.і.н., доцент
доцент кафедри історії Угорщини та європейської інтеграції

Робочу програму розглянуто та затверджено на засіданні кафедри Історії Угорщини та європейської інтеграції протокол № 11 від «20» червня 2025 р.

Завідувач кафедри доц. Ласлов ЗУБАНИЧ

Схвалено науково-методичною комісією Українсько-угорського навчально-наукового інституту протокол № 5 від «24» червня 2025 р.

Голова науково-методичної комісії доц. Оксана ТАЛАБІРЧУК

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Найменування показників	Розподіл годин за навчальним планом	
	Денна форма навчання	Заочна форма навчання
Кількість кредитів ЄКТС – 4	Рік підготовки:	
Загальна кількість годин – 120	1	-
Кількість модулів – 1	Семестр:	
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 3 самотійної роботи студента – 3	1	-
	Лекції:	
	34	-
	Практичні (семінарські):	
	26	-
Вид підсумкового контролю: іспит	Лабораторні:	
Форма підсумкового контролю: усна	Самостійна робота:	
	60	-

2. МЕТА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Нормативний курс *«Історія та культура стародавнього Сходу»* є базовим для підготовки висококваліфікованих фахівців. Дисципліна викладається на Українсько-унорському навчально-науковому інституті для студентів денної форми навчання упершому семестрі, I року навчання у відповідності до освітньої програми підготовки бакалаврів спеціальності А4.03 Середня освіта (Історія та громадянська освіта).

Метою вивчення навчальної дисципліни *«Історія та культура стародавнього Сходу»* є забезпечення фундаментальної теоретико-практичної та науково-методичної підготовки висококваліфікованих кадрів, які у процесі підготовки набувають глибоких фундаментальних знань для виконання професійних завдань та обов'язків аналітичного характеру в умовах розвитку сучасного інформаційного суспільства. Надати студентам освіту в галузі історії з широким доступом до працевлаштування; підготувати студентів до навчально-виховної, науково-методичної, організаційної діяльності; сформувати відповідні компетентності для подальшого навчання і особистісного розвитку.

Відповідно до освітньої програми, вивчення даної дисципліни сприяє формуванню у здобувачів вищої освіти таких компетентностей:

інтегральна компетентність – здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми в галузі середньої освіти, що передбачає застосування теорій та методів освітніх та історичних наук і характеризується комплексністю та невизначеністю педагогічних умов організації навчально-виховного процесу в основній (базовій) середній школі;

загальні компетентності (ЗК):

здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями (ЗК – 03);

здатність працювати в команді (ЗК – 04);

здатність спілкуватися угорською мовою та іншими іноземними мовами. (ЗК – 05);

здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях (ЗК – 07);

навички використання інформаційних і комунікаційних технологій (ЗК – 08);

здатність бути критичним і самокритичним. (ЗК – 09);

ЗК 1. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

ЗК 2. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.

ЗК 3. Здатність до абстрактного мислення, аналізу і синтезу.

ЗК 5. Здатність спілкуватися угорською мовою та іншими іноземними мовами.

ЗК 11. Здатність ухвалювати рішення та діяти дотримуючись принципу неприпустимості корупції та будь-яких інших проявів недоброчесності.

фахові компетентності (ФК):

ФК 1. Здатність до формування в учнів ключових і предметних компетентностей та здійснення міжпредметних зв'язків.

ФК 2. Володіти основами планування та проектування процесу навчання учнів.

ФК 7. Здатність до критичного аналізу, діагностики й корекції власної педагогічної діяльності, оцінки педагогічного досвіду.

предметні компетентності (ПК):

ПК 1. Здатність використовувати методологію історії як науки.

ПК 2. Здатність орієнтуватися в історичному часі, застосовувати періодизацію як спосіб пізнання історичного процесу, доцільно використовувати категоріально-понятійний апарат і хронологію історичної науки.

ПК 3. Здатність ефективно й грамотно працювати з різними джерелами історичної інформації, будувати усні й письмові висловлення щодо історичних фактів, історичних постатей та історичної теорії.

ПК 4. Здатність розкривати загальну структуру історичної науки на основі взаємозв'язку основних історичних подій та постатей.

ПК 5. Здатність характеризувати досягнення історичної науки та сучасний стан історичних інституцій, їхні ролі у суспільному житті, оцінювати та визначати історичні джерела (пам'ятки).

ПК 6. Здатність застосовувати системні знання з історії та методики навчання історії у викладанні предмета в базовій середній школі, здійснювати структурування навчального матеріалу.

ПК 7. Здатність застосовувати пошук, аналіз та розуміння архівних матеріалів, дискутувати про минуле в політичному й культурному аспектах.

ПК 8. Здатність чітко і логічно відтворювати базові історичні знання, оцінювати нові відомості, факти, події та інтерпретації в контексті формування в учнів цілісної історичної картини світу.

Вивчення навчальної дисципліни передбачає формування та розвиток у здобувачів вищої освіти програмних результатів навчання відповідно до стандарту вищої освіти зі спеціальності **A4 Середня освіта** та освітньої програми **A4.03 Середня освіта (Історія та громадянська освіта):**

знати: основні факти щодо розвитку давньосхідних цивілізацій.

вміти: користуватись джерелами та літературою, усвідомлювати характерні риси розвитку окремих культур Сходу, робити самостійні висновки з обробленого матеріалу.

3. ПЕРЕДУМОВИ ДЛЯ ВИВЧЕННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Передумовами вивчення навчальної дисципліни *«Історія та культура стародавнього Сходу»* є опанування таких навчальних дисциплін (НД) освітньої програми (ОП):

Шифр НД за ОП: ОК 01. Археологія

Шифр НД за ОП: ОК 02 Палеоісторія;

4. ОЧІКУВАНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

Відповідно до освітньої програми *«Історія та культура стародавнього Сходу»* вивчення навчальної дисципліни повинно забезпечити досягнення здобувачами вищої освіти таких програмних результатів навчання (ПРН):

Програмні результати навчання	Шифр ПРН
Знає та розуміє принципи, форми, сучасні методи, методичні прийоми навчання предмета в закладах загальної середньої освіти.	ПРН – 03
Організовує освітній процес із використанням інформаційних та комунікаційних технологій в тому числі в умовах дистанційного навчання, розвивати у здобувачів загальної середньої освіти, навички безпечного використання цифрових технологій та сервісів.	ПРН – 04
Вміє використовувати інструменти демократичної правової держави у професійній та громадській діяльності.	ПРН – 06
Застосовує методи та прийоми навчання, інновації, міжпредметні зв'язки у професійній діяльності у закладах загальної середньої освіти, здатний оцінювати результати їх застосування.	ПРН – 08
Вміє працювати із джерелами інформації, інтегрувати їх зміст, визнавати й сприймати різноманітність критичного аналізу і оцінок історичних джерел.	ПРН – 10
Вміє організувати освітній простір із дотриманням принципів універсального дизайну, безпечно проектувати навчальний простір у закладах загальної середньої освіти, спільно зі здобувачами з урахуванням їхніх вікових особливостей, інтересів і потреб.	ПРН – 13
Характеризує об'єктивно й неупереджено історичні події та постаті різних історичних періодів.	ПРН – 14
Знає та розуміє історіографію для аналізу сучасних наукових дискусій із проблем вітчизняної та всесвітньої історії.	ПРН – 17
Вміє орієнтуватися в науковій періодизації, порівнювати історичні процеси вітчизняної та всесвітньої історії, виявляти тенденції міжнародних відносин, пов'язані з геополітичними чинниками.	ПРН – 19

Очікувані результати навчання, які повинні бути досягнуті здобувачами освіти після опанування навчальної дисципліни *«Історія та культура стародавнього Сходу»*:

Очікувані результати навчання з дисципліни	Шифр ПРН
Знати та розуміти принципи, форми, сучасні методи, методичні прийоми навчання предмета в закладах загальної середньої освіти.	ПРН – 03
Організовувати освітній процес із використанням інформаційних та комунікаційних технологій в тому числі в умовах дистанційного навчання, розвивати у здобувачів загальної середньої освіти, навички безпечного використання цифрових технологій та сервісів.	ПРН – 04
Вміти використовувати інструменти демократичної правової держави у професійній та громадській діяльності.	ПРН – 06
Застосовувати методи та прийоми навчання, інновації, міжпредметні зв'язки у професійній діяльності у закладах загальної середньої освіти, здатний оцінювати результати їх застосування.	ПРН – 08
Вміти працювати із джерелами інформації, інтегрувати їх зміст, визнавати й сприймати різноманітність критичного аналізу і оцінок історичних джерел.	ПРН – 10
Вміти організувати освітній простір із дотриманням принципів універсального	ПРН – 13

дизайну, безпечно проектувати навчальний простір у закладах загальної середньої освіти, спільно зі здобувачами з урахуванням їхніх вікових особливостей, інтересів і потреб.	
Характеризувати об'єктивно й неупереджено історичні події та постаті різних історичних періодів.	ПРН – 14
Знати та розуміти історіографію для аналізу сучасних наукових дискусій із проблем вітчизняної та всесвітньої історії.	ПРН – 17
Вміти орієнтуватися в науковій періодизації, порівнювати історичні процеси вітчизняної та всесвітньої історії, виявляти тенденції міжнародних відносин, пов'язані з геополітичними чинниками.	ПРН – 19

5. ЗАСОБИ ДІАГНОСТИКИ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

Засоби оцінювання та методи демонстрування результатів навчання

Засобами оцінювання та методами демонстрування результатів навчання з навчальної дисципліни є:

усне опитування, письмові практичні роботи, написання реферату, підсумкові контрольні роботи.

Результати діяльності студентів оцінюються за 100-бальною системою за такими формами контролю: поточний — виступ на практичному занятті (до 5 балів), виконання презентації, домашніх індивідуальних занять (до 40 балів: кожне індивідуальне завдання оцінюється до 5 балів; тематичний (за модулем) контроль (тестування) — до 50 балів.

Підсумковий контроль — виставлення семестрової оцінки студентам, які опрацювали теоретичні теми і практично засвоїли їх.

За результатами поточного контролю та виконання домашніх індивідуальних завдань студенти, які отримали від 90 до 100, балів можуть бути звільнені від підсумкового контролю та отримати оцінку "відмінно", від 80 до 90 балів — "добре", від 70 до 80 балів — "задовільно".

Заплановано дві модульні контрольні, захист реферату, заслуховування доповіді, перегляд презентації студента.

Форми контролю та критерії оцінювання результатів навчання

Форми поточного контролю: Поточний контроль – це оцінювання знань студента під час семінарських занять, самостійної роботи та активності студента на занятті.

Поточний контроль рівня засвоєння навчального матеріалу дисципліни оцінюється за п'ятибальною шкалою. У кінці семестру виводиться середнє арифметичне усіх одержаних оцінок за відповіді та модуль. Одержаний результат переводиться у бали.

Якщо студент жодного разу не відповідав на семінарських заняттях, матиме за відповідний поточний контроль 0 балів.

Форми участі студентів у навчальному процесі, які підлягають поточному контролю:

- Виступ з основного питання.
- Усна наукова доповідь.
- Доповнення, запитання до виступаючого, рецензія на виступ.
- Участь у дискусіях, інтерактивних формах організації заняття.
- Аналіз джерельної і монографічної літератури.
- Письмові завдання (тестові, контрольні, творчі роботи тощо).

Результати поточного контролю заносяться до журналу обліку роботи академічної групи. Позитивна оцінка поточної успішності студента за відсутності пропущених і невідпрацьованих семінарських занять, позитивні оцінки за модульні роботи є підставою допуску до підсумкової форми контролю – іспиту.

Форма модульного контролю: Модульний контроль (МК) проводиться два рази за семестр, відповідно до графіка навчального процесу.

Контрольні заходи модульного контролю з навчальної дисципліни проводяться під час семінарських занять в академічній групі відповідно до розкладу занять.

Контрольні заходи модульного контролю проводяться у комбінованій формі: у вигляді тестування та письмових контрольних робіт. Вид контрольного заходу та методика урахування складових модульного контролю при визначенні оцінки за МК розробляється викладачам і затверджується кафедрою.

До контрольного заходу відповідного модульного контролю студент допускається незалежно від результатів поточного контролю. На консультаціях студент може відпрацювати пропущені семінарські заняття, захистити індивідуальні завдання, реферати, а також ліквідувати заборгованості з інших видів навчальної роботи.

Студент, який з поважної причини не зміг з'явитися на модульний контроль за дозволом декана може скласти пропущений модульний контроль з предмету.

Форма підсумкового семестрового контролю: студенти, які за результатами модульних контролів здобули з навчальної дисципліни не менше від встановленої мінімальної кількості балів, атестуються із виставленням їм державної семестрової оцінки («відмінно», «добре», «задовільно», «незадовільно») відповідно до шкали переведення. Студенти, які атестовані з оцінкою «незадовільно» зобов'язані скласти семестрові екзамени. Семестрові екзамени можуть також скласти студенти, які бажають покращити оцінку, отриману за результатами модульних контролів. Оцінювання знань на екзаменах здійснюється у 100-бальній шкалі.

Розподіл балів, які отримують здобувачі за поточний та модульний контроль (Змістовий модуль 1.)

Поточне оцінювання та самостійна робота									Модульна контрольна робота	Сума
T1	T2	T3	T4	T5	CP	...	...	...	50	100
10	10	10	10	10						

T1, T2 ... – теми

(Змістовий модуль 2.)

Поточне оцінювання та самостійна робота									Модульна контрольна робота	Сума
T6	T7	T8	CP	...	...	...	...	...	50	100
18	18	14								

T1, T2 ... – теми

Оцінювання окремих видів навчальної роботи

Вид діяльності здобувача вищої освіти	Модуль 1		Модуль 2	
	Кількість	Максимальна кількість балів (сумарна)	Кількість	Максимальна кількість балів (сумарна)
Практичні (семінарські) заняття	16	50	14	50
Письмове тестування при тематичному оцінюванні				
Презентація				
Реферат				
Есе				

Самостійна робота				
Модульна контрольна робота		50		50
Разом	16	100	14	100

Критерії оцінювання модульної контрольної роботи

Виконання модульної контрольної роботи передбачає письмові відповіді на теоретичні питання, різних рівнів складності. За кожну правильну відповідь на 3 теоретичні завдання студент може отримати від 10 до 20 балів максимум. До модульної контрольної роботи допускаються студенти, як відвідали не менше 90 % аудиторних занять (або відпрацювали пропущені заняття на консультаціях) і отримали не менше 60 % від можливої кількості балів за поточну роботу.

Критерії оцінювання підсумкового семестрового контролю

Оцінка за шкалою ECTS	Кількість балів	Оцінка за національною шкалою (іспит)	Критерії знань
A	90-100	відмінно	Студент міцно засвоїв теоретичний матеріал, глибоко і всебічно знає зміст навчальної дисципліни, основні положення навчальних першоджерел та рекомендованої літератури, логічно мислить і будує відповідь, вільно використовує набуті теоретичні знання при аналізі практичного матеріалу, висловлює своє ставлення до тих чи інших проблем, демонструє високий рівень засвоєння практичних навичок.
B	82-89	Добре	Студент добре засвоїв теоретичний матеріал, володіє основними аспектами з першоджерел та рекомендованої літератури, аргументовано викладає його; має практичні навички, висловлює свої міркування з приводу тих чи інших проблем, вільно володіє державною мовою; але припускається певних неточностей і похибок у логіці викладу теоретичного змісту або при аналізі практичного завдання
C	74-81		
D	64-73	Задовільно	Студент в основному опанував теоретичними знаннями навчальної дисципліни, орієнтується в першоджерелах та рекомендованій літературі, але непереконливо відповідає, плутає поняття, додаткові питання викликають у студента невпевненість або відсутність стабільних знань; відповідаючи на запитання практичного характеру, виявляє неточності у знаннях, не вміє оцінювати факти та явища, пов'язувати їх із майбутньою діяльністю.
E	60-63		
FX	35-59	Незадовільно	Студент не опанував навчальний матеріал дисципліни, не знає наукових фактів, визначень, майже не орієнтується в першоджерелах та рекомендованій літературі, відсутні наукове мислення, практичні навички не сформовані.
F	0-34		

6. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

6.1. Зміст навчальної дисципліни

Змістовний модуль 1.

Тема 1. Предмет та хронологічні межі історії Стародавнього Сходу. Вплив географічного середовища на процеси утворення класів та держави на Стародавньому Сході. Характер та особливості давньосхідного суспільства та держави. Джерела з історії Стародавнього Сходу: твори античних авторів та Біблія, пам'ятки давньосхідного письма, пам'ятки матеріальної культури. Вивчення проблем історії Стародавнього Сходу зарубіжними та вітчизняними істориками.

Тема 2. Стародавній Єгипет. Джерела з історії Стародавнього Єгипту. Історія археологічних досліджень на території Єгипту. Дешифровка давньоєгипетського письма. Періодизація історії Стародавнього Єгипту. Природні умови та населення Північної Африки в давнину. Виникнення класового суспільства та держави в долині Нілу. Боротьба за об'єднання Єгипту в IV тис. до н.е. Єгипет при фараонах I та II династій. Соціально-економічний та політичний лад Єгипту Старого царства. Будівництво пірамід. Перший перехідний період. Економічний та соціально-політичний розвиток Єгипту Середнього царства. Нашестя гіксов та другий перехідний період. Особливості соціально-економічного ладу Єгипту Нового царства. Завоювання фараонів XVIII династії. Релігійно-політична реформа Аменхотепа IV та її наслідки, Єгипет в період правління фараонів XIX та XX династій. Війни з хеттами, "народами моря". Занепад Єгипетської держави. Єгипет в I тис. до н.е.. Економіка та соціально-політичні відносини в Єгипті Пізнього царства. Культура Стародавнього Єгипту. Виникнення та розвиток письма. Література. Архітектура та образотворче мистецтво. Наукові знання. Давньоєгипетська релігія.

Тема 3. Стародавня Месопотамія. Джерела з історії Месопотамії в давнину. Дешифровка месопотамського клинопису. Історія археологічних досліджень на території Межиріччя. Природні умови та населення Месопотамії в давнину. Розклад первісно-суспільного ладу на території Месопотамії. "Номові" держави Шумеру та Аккаду в ранньодинастичний період. Реформи Урунімгіні в Лагаші. Об'єднання Шумеру та Аккаду Саргоном Давнім, держава Саргонідів. Месопотамія під владою кутіїв. Соціально-економічний та політичний лад держави III династії Уру. Піднесення Вавілону та утворення Старовавілонського царства. Економіка та соціально-політичний лад Вавілонії за Хаммурапі. Занепад Старовавілонського царства та завоювання Вавілонії касситами Південна Месопотамія в XVI – XIIст. до н. е. Ассірія в XX– XVIст. до н.е. Держава Мітанні в XVI - XIIIст. до н.е. Розвиток Ассірії в XVI - XIст. до н.е. Зовнішня політика Ассірії в X - першій половині VIII ст. до н.е. Реформи Тиглатпаласара III. Завоювання ассірійців в VIII - VII стст. до н.е. Загибель Ассірії. Утворення Нововавілонського царства. Особливості економічного та соціально-політичного ладу Нововавілонського царства. Зовнішня політика Навуходоносора II. Послаблення Вавілону за Набоніда. Завоювання Вавілонії персами. Шумеро-вавілонська культура. Письмо, його виникнення та розвиток. Література. Архітектура та мистецтво. Наукові знання. Шумеро-вавілонська релігія.

Тема 4. Мала Азія та Закавказзя в давнину. Джерела з історії хеттів. Дешифровка хеттського письма. Історія археологічних досліджень на території Малої Азії та Північної Сирії. Природні умови та населення Малої Азії в давнину. Утворення хеттського царства. Політична історія хеттів. Особливості економіки та соціально-політичного ладу Хеттської держави. Загибель держави хеттів. Культура хеттів. Джерела з історії Урарту. Утворення держави у урартів. Зовнішня політика Урарту в IX - VIII стст. до н.е. Економіка та соціально-політичний лад Урарту. Занепад та загибель Урарту. Культура урартів.

Тема 5. Іран та Середня Азія в давнину. Джерела з Історії Ірану та Середньої Азії. Розпад первісно-общинного ладу на території Ірану. Елам в IV - II тис. до н.е. Північно-Західний Іран в II тис. до н.е. Елам в I тис. до н.е. Проблема походження іранських племен.

Мідійська держава. Утворення персидської держави Ахеменідів. Завоювання персів у VI ст. до н.е. Реформи Дарія I. Війни з греками, загибель держави персів. Культура стародавніх персів. Землеробські та скотарські племена Середньої Азії в V – III тис. до н.е. Ранні міські центри Середньої Азії. Середня Азія на межі II - I тис. до н.е. Проблема розселення індо-іранських племен на території Середньої Азії. Розвиток народів Середньої Азії в першій половині I тис. до н.е. Боротьба народів Середньої Азії з персами. Культура народів Середньої Азії в давнину.

Змістовний модуль 2.

Тема 6. Східне Середземномор'я та Аравія. Характерні риси природних умов Палестини, Сирії, Фінікії та Аравії, Етнодемографічні процеси в регіоні. Джерела з історії народів Східного Середземномор'я та Аравії. Особливості процесів утворення класового суспільства та держави. Відносини держав та народів Східного Середземномор'я та Аравії з могутніми державами Месопотамії, Малої Азії та з Єгиптом. Взаємовплив культур народів регіону й культур інших народів Середземномор'я. Релігія й міфологія Фінікії, Палестини, Сирії, Аравії. Вітхий Заловіт як староеврейська літературно-історична пам'ятка.

Тема 7. Стародавня Індія. Джерела з історії Стародавньої Індії. Природні умови та населення Індії в давнину. Цивілізація Мохенджо-Даро та Хараппи. Заселення Північної Індії аріями, їх соціально-економічний рівень. Виникнення держав у долині Гангу. Система варн, проблема їх походження. Магадха в середині I тис. до н.е., утворення держави Нандів. Греко-македонське вторгнення в Індію та його історичне значення. Утворення Імперії Маур'їв, її економіка та соціально-політичний лад. Індія в кушано-гуптський період. Культура Стародавньої Індії. Література. Драматургія та театр. Хореографія. Архітектура й образотворче мистецтво. Наукові знання. Релігійні системи Стародавньої Індії: ведизм, буддизм, індуїзм.

Тема 8. Стародавній Китай. Джерела з історії Стародавнього Китаю. Періодизація давньокитайської історії. Природні умови та давнє населення. Розклад первісно-общинного ладу на території Китаю. Виникнення держави Шан-Інь, господарське життя інців. Зовнішня політика правителів держави Шан-Інь. Занепад держави Шан-Інь. Китай у період Західного та Східного Чжоу. Боротьба між державами Китаю в період Чжаньго. Реформи Шан Яна в царстві Цінь. Ідеологічна боротьба в Китаї у VI-III стст/ до н.е., поява філософських вчень та шкіл. Перша централізована держава в Китаї - Імперія Цінь. Реформи Цінь Шіхуана, його завоювання. Будівництво Великої китайської стіни. Китай в кінці I тис. до н.е. - першій половині I тис. н.е. Культура Стародавнього Китаю. Розвиток письма, система освіти. Література, архітектура й мистецтво, досягнення старокитайської науки. Релігія Стародавнього Китаю.

6.2. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин				
	Форма навчання (денна, заочна)				
	Усього	у тому числі			
лекції		практичні (семінарські)	лабораторні	індивідуальна робота	самостійна робота
I-й семестр					
Модуль 1					
Змістовий модуль 1.					
Тема 1. Предмет та хронологічні межі історії Стародавнього Сходу		2			
Тема 2. Стародавній Єгипет.		4	4		10

Тема 3. Стародавня Месопотамія.		4	4			10
Тема 4. Мала Азія та Закавказзя в давнину.		4	3			10
Тема 5. Іран та Середня Азія в давнину.		4	3			10
Разом за змістовий модуль 1		18	14			40
Змістовий модуль 2.						
Тема 6. Східне Середземномор'я та Аравія.		5	4			10
Тема 7. Стародавня Індія.		5	4			10
Тема 8. Стародавній Китай.		6	4			10
Разом за змістовий модуль 2		16	12			30
Разом		34	26			60

6.3. Теми практичних (семінарських, лабораторних) занять*

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		денна	заочна
1	Джерела з історії Стародавнього Сходу.	2	
2	Політичний устрій Єгипту періоду Нового царства.	3	
3	Взаємини Єгипту з іноземними країнами в період Нового царства.	3	
4	Особливості устрою суспільств найдавнішої Месопотамії за епосом про Гільгамеша.	2	
5	Суспільство Вавілонії за законами Хаммурапі.	2	
6	Суспільство Ассирії за даними середньоассирійських законів.	3	
7	Організація Перської держави за Дарія I.	3	
8	Індія за законами Ману.	4	
9	Порівняльна характеристика повстань “червонобрових” та “жовтих пов'язок” у давньому Китаї.	4	
Разом		26	

* використання елементів неформального навчання – здобувач із запропонованих як альтернативних форм практичних занять (проходження дотичних до тем модуля онлайн курсів на платформах Прометеус, Освіторія, EdEra та ін.) може обрати 1 і за наявності сертифіката отримати кількість балів передбачених за конкретну тему

6.4. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		денна	заочна
1	Джерела та історіографія Стародавнього Єгипту. Утворення і розвиток держави в період Раннього і Стародавнього царств. Єгипет періоду Середнього царства. Єгипет епохи фараонів XVIII династії (політична історія, соціально-економічні відносини). Релігійно-політична реформа Аменхотепа IV (Ехнатона).	3,5	
2	Єгипет епохи фараонів XIX династії: внутрішня політика, економіка, суспільні відносини, завойовницькі походи. Єгипет періоду XX династії фараонів: внутрішня і зовнішня політика, економіка, посилення жрецтва. Політична історія Єгипту доби Пізнього царства.	3,5	
3	Культура Стародавнього Єгипту, писемність, освіта, література,	3,5	

	міфологія та релігія. Культура Стародавнього Єгипту: техніка, науково-практичні знання, архітектура, театр, музика.		
4	Утворення і розвиток міст-держав Шумеру. Месопотамія під владою Аккадського царства. Держава Шумеру і Аккаду (III династія Ура).	3,5	
5	Господарське життя, форми власності, система землекористування у Вавилоні, за „Кодексом законів Хаммурапі“. Соціальні відносини, судочинство, право, становище воїнів за "Кодексом законів Хаммурапі".	3,5	
6	Утворення, розквіт і загибель Нововавилонського царства. Культура народів Стародавньої Месопотамії	3,5	
7	Ассирія в староассирійський та середньо-ассирійський період (політична історія, економіка, суспільні відносини). Утворення, розквіт та загибель Ассирійської імперії.	3,5	
8	Виникнення, політична історія, господарське життя і суспільство Хеттської держави. Стародавня Палестина: політична історія, економіка, суспільні відносини. Стародавня Фінікія: політична історія, господарське життя, культура.	3,5	
9	Мідійське царство у VIII-VI ст. до н. е. Утворення Перської держави Ахеменідів. Реформи Дарія I в Ірані. Перська держава у У-IV ст. до н. е. Греко-перські війни. Культура та релігія Ахеменідського Ірану.	3,5	
10	Стародавні цивілізації Індії (Хараппа і Мохенджо-Даро). Індія в "Ведійській" період (кінець II - перша половина I, тис. до н. е.). Утворення, розвиток і занепад держави Маурів в Індії. Імперія Гуптів в Стародавній Індії.	3,5	
11	Особливості економічного розвитку і суспільного ладу в Стародавній Індії (форми власності і залежності, система общин). Культура і релігія Стародавньої Індії.	3,5	
12	Розклад первіснообщинного ладу і утворення держави Шан-Інь в Стародавньому Китаї. Китай доби Західного Чжоу. Стародавній Китай у VIII-III ст. до н. е. Реформи Шан Яна в царстві Цінь. Утворення і розвиток централізованої держави в Китаї - імперії Цінь.	3,5	
13	Імперія Хань в III ст. до н. е. - I ст. н. е. (внутрішня і зовнішня політика, соціально-економічні відносини). відносини у Західній і Східній Хань.	3,5	
14	Внутрішня і зовнішня політика, соціально-економічні відносини Китаю.	3,5	
15	Суспільно-політичне вчення Стародавнього Китаю (конфуціанство, легізм, моїзм). Культура Стародавнього Китаю (релігія і міфологія, архітектура і мистецтво, наукові знання). Культура Стародавнього Китаю (писемність, мова, освіта, література, музика).	3,5	
16	Стародавня Японія: епоха "дзьмон". Японія в період міді і бронзи. Завершення формування державності.	3,6	
17.	Теоретичні і методичні аспекти викладання історії та культури Стародавнього Сходу у школі Розробка тестів для поточного або підсумкового контролю за темами, що вивчаються в шкільному курсі історії. (Див.: Навчальна програма для закладів загальної середньої освіти. Історія України. Всесвітня історія. 6 – 11 класи. URL: https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/programy5-	4	

	9-klas/2022/08/15/Navchalna.programa.2022.WH.HU.6-11.pdf.		
		Разом	60

6.5. Перелік питань для підсумкового контролю

1. Поняття “Стародавній Схід”
2. Територіальні та хронологічні рамки Стародавнього Сходу.
3. Характеристика основних періодів історії Єгипту.
4. Характеристика основних періодів історії Месопотамії.
5. Характеристика основних періодів історії Вавілону.
6. Характеристика основних періодів історії Ассирії.
7. Характеристика основних періодів історії Східного Середземномор’я.
8. Характеристика основних періодів історії Малої Азії.
9. Характеристика основних періодів історії Ірану.
10. Характеристика основних періодів історії Давньої Індії.
11. Характеристика основних періодів історії Давнього Китаю.
12. Становлення історії Стародавнього Сходу як науки.
13. Основні концепції історичного розвитку людства. Місце історії Стародавнього Сходу серед них.
14. Суспільства Стародавнього Сходу як аграрне суспільство.
15. Проблема походження єгипетської держави.
16. Додинастичний період в Єгипті: загальна характеристика.
17. Раннє царство в Єгипті: загальна характеристика.
18. Стародавнє царство в Єгипті: загальна характеристика.
19. Будівництво пірамід: причини, значення, економічні та політичні наслідки.
20. Перший перехідний період: загальна характеристика.
21. Середнє царство в Єгипті: загальна характеристика.
22. Другий перехідний період: загальна характеристика.
23. Боротьба з гіксосами: труднощі, наслідки.
24. Нове царство в Єгипті: загальна характеристика.
25. Правління Хатшепсут: внутрішня та зовнішня політика.
26. Реформа Аменхотепа IV: причини, зміст, результат.
27. Основні завоювання в добу Нового царства.
28. Хетто-єгипетське протистояння: причини, зіткнення, наслідки.
29. Особливості правління іноземних династій в Єгипті доби Пізнього царства.
30. Характерні риси світогляду давніх єгиптян.
31. Художні особливості давньоєгипетської літератури.
32. Особливості історичного розвитку Хеттського царства: основні етапи.
33. Перші цивілізації у Месопотамії: особливості економічного, політичного, соціального розвитку.
34. Особливості міжнародного життя у Стародавній Месопотамії (III-II тис. до н.е.).
35. Епос про Гільгамеша як історичне джерело. Міф про потоп: причини виникнення та відмінність у біблейському та епосному варіантах.
36. Реформи Урунімгіни: їх сутність та значення.
37. Діяльність Саргона Великого: наслідки та значення.
38. III династія Ура: загальна характеристика.
39. Періодизація історії давньої Вавілонії.
40. Старовавілонський період: загальна характеристика.
41. Діяльність Хаммурапі. Закони Хаммурапі як історичне джерело.
42. Середньовавілонський період: загальна характеристика.
43. Особливості контактів між Вавілонією та Ассирією.
44. Нововавілонський період: загальна характеристика.

45. Періодизація історії Ассирії.
46. Особливості історичного розвитку Ассирії. Політична еволюція ассирійської держави.
47. Староассирійський період: загальна характеристика.
48. Середньоассирійський період: загальна характеристика.
49. Новоассирійський період: загальна характеристика.
50. Реформи Тіглатпаласара III.
51. Ассирія – перша імперія: її територіальний склад та методи створення.
52. Ассирійська імперія: система експлуатації завойованих територій.
53. Загибель ассирійської держави: причини, хід подій, наслідки.
54. Ассиро-урартське протистояння.
55. Особливості історичного розвитку Урарту.
56. Лідійська держава: основні події.
57. Основні події з історії Мідії.
58. Утворення перської держави. Діяльність Кіра II.
59. Легенда про народження та дитинство Кіра II за Геродотом.
60. Правління Камбіза II: загальна характеристика
61. Правління лже-Бардії та прихід Дарія II до влади: офіційна версія та припущення істориків (античних та сучасних).
62. Правління Дарія I: реформи та їх причини.
63. Греко-перські війни: причини, основні події, наслідки.
64. Загибель Персії: основні причини.
65. Особливості історичного розвитку Фінікії.
66. Фінікійська колонізація.
67. Основні етапи створення карфагенської держави.
68. Політичний устрій Карфагену: верховні органи влади та їх функції.
69. Доєврейське населення Палестини. Міграція давніх євреїв в Палестину.
70. Виникнення Іудейського та Ізраїльського царств. Їх історична доля.
71. «Второзаконня Іосії»
72. Рух пророків у Палестині.
73. Індський період: загальна характеристика.
74. Арійська проблема.
75. Ведійський період: загальна характеристика.
76. Буддійський період: загальна характеристика.
77. Реформи Ашока. Перша централізована держава в Індії
78. Основні релігійні вчення в Індії.
79. Варно-кастова система в Індії.
80. Період Ся та Шан-Інь: загальна характеристика.
81. Період Чжоу: загальна характеристика.
82. Система спадкових рангів у Китаї.
83. Реформи Шан-Яна. Їх значення.
84. Утворення централізованої держави при Цінь-Шіхуані.
85. Реформи Цінь-Шіхуана.
86. Період Хань: загальна характеристика.
87. Реформи Ван Мана: їх наслідки.
88. Повстання “червонобрових” в Китаї.
88. Основні суспільно-політичні вчення у давньому Китаї.
89. Повстання “жовтих пов’язок” в Китаї.

7. ІНСТРУМЕНТИ, ОБЛАДНАННЯ ТА ПРОГРАМНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ, ВИКОРИСТАННЯ ЯКИХ ПЕРЕДБАЧАЄ НАВЧАЛЬНА ДИСЦИПЛІНА

Вивчення курсу потребує спеціального матеріально-технічного та/або інформаційного забезпечення: проектор для перегляду презентацій у форматі MS PowerPoint, використання комп'ютерів, історичних та контурних карт, унаочнень.

У разі дистанційного навчання – інтернет (ZOOM, MOODLE).

8. РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

Основна література

1. Доманова Г. С. Історія Стародавнього Сходу: методичні рекомендації. Чернівці: НУ«ЧК», 2020. 74 с.
2. Зубанич Л. Л. Історія та культура стародавнього Сходу. Методичні рекомендації та робоча навчальна програма. навчально-методичний посібник. Ужгород: ПП «Аутдор-Шарк», 2023. 212 с.
3. Левчук Л. Т., Гриценко В. С., Єфименко В. В. Історія світової культури: навч. посіб. Київ, 2010. 400 с.
4. Огорокова В. В. Методичні рекомендації до самостійної роботи студентів спеціальності 014 Середня освіта (Історія) з навчальної дисципліни «Історія Стародавнього Сходу». Одеса: ПНПУ імені К.Д. Ушинського, 2017. 44 с.
5. Орлова Т. В. Всесвітня історія. Історія цивілізацій: навч. посіб. К., 2012. 446 с.
6. Рижева Н.О., Горбенко К.В., Кузовков В.В. Історія Стародавнього Сходу: навчально-методичний посібник для студентів закладів вищої освіти. Миколаїв, 2019. 247 с.
7. Шама О. І. Історія Стародавнього Сходу. Лекції. Методичні рекомендації: посібник для студ. іст. фак. денної і заочної форм навч. Тернопіль: ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2015. 276 с.
8. Daniel Gimeno. Ókori Kína. Budapest, Kossuth Kiadó, 2014. 110 о.

Допоміжна література

1. Біблія або Книга Святого Письма Старого й Нового Заповіту / Переклад Івана Огієнка. - К.: Укр. Бібл. Тов-во, 2002. - 1375 с.
2. Голованов С. О. Історія стародавнього світу: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. істор. спец. Т. 1. Всесвітня історія: в 5 т. К., 2016. 472 с.
3. Гроссман Ю. Історія стародавнього світу : Практикум : Навч. посібник для іст. фак. ун-тів / Юрій Гроссман, Ігор Лісовий. – Львів : Вища шк. : Вид-во при Львів. ун-ті, 1985. – 223 с.
4. Гроссман Ю. Історія стародавнього світу: Практикум: Навч. посібник для іст. фак. ун-тів. Львів: Вища шк.: Вид-во при Львів. ун-ті, 1985. 223 с.
5. Історія держави і права зарубіжних країн [Текст]: навч. пос. / О. М. Джужа, В. С. Калиновський, Т. А. Третьякова, О. І. Анатольєва ; за ред. О. М. Джужи. – 2-ге вид, доп. – Київ: Атіка, 2006, 256 с.
6. Косідовський З. Коли сонце було богом / З. Косідовський. – К. : Дитвидав, 1963. – 344 с.
7. Крижанівський О.П. Історія Стародавнього Сходу. Курс лекцій. - К., 1996.
8. Крижанівський О.П. Історія Стародавнього Сходу: Підручник. - К.: Либідь, 2000. - 592 с.
9. Крижанівський О.П. Історія Стародавнього Сходу: Підручник. К.: Либідь, 2000. 592 с.
10. Першіц А.І. Історія первісного суспільства: підруч. для студ. іст. ф-тів ВНЗ / А. І. Першіц; О.Л. Монгайт; В. П. Алексеев. - К.: Вища пік., 1980. - 224 с.
11. Редер Д. Г. Історія стародавнього світу [Текст] : навчальний посібник для пед. ін-тів / Д. Г. Редер, К. О. Черкасова; за ред. Ю. С. Крушкол. – К. : Вища школа, 1972. – Ч. 1. – 249 с.
12. Тищик Б.Й. Історія держава і права країн Стародавнього світу: Навч. посібник. - Львів: світ, 2001.-384 с.
13. Ткачук П. Д. Історія первісного суспільства, стародавнього Сходу й античних цивілізацій у термінах, назвах, поняттях і датах : навч.- метод. посіб. для студ. іст. ф-тів

- ін-тутів, унтів та вчителів історії. – Вип. 2 / П. Д. Ткачук. – Луцьк : Вид-во обл. друк., 2003. – 174 с.
14. Ткачук П. Д. Історія стародавнього Сходу й античних країн у термінах, назвах, поняттях і датах: тлумач. слов. для студ. іст. ф-тів ін-тутів, ун-тів та вчителів історії / П. Д. Ткачук. – Луцьк : Надстир'я, 1992. – 114 с
  15. Arisztotelész: Az athéni állam. Bevezetőt írta: Sarkady János. Bp., 1954.
  16. Ecsedy Ildikó: A kínai állam kezdetei. Bp. 1987.
  17. Gaál E.-Kertész I.: Az őskor és az ókor története. EKF Eger, 2003.
  18. Gaál Ernő-Kertész István: Az őskor és az ókor története. EKF Líceum Kiadó, Eger
  19. Girshman, R.: Az ókori Irán. Bp., 1985.
  20. Görög Történeti Cherestomathia (szerk.: Borzsák István). Bp., 1977.
  21. Hahn-Kákósy-Komoróczy: Az ókor története. II. BTK-jegyzet
  22. Hamatta János (szerk.): Ókori Keleti Történeti Crestomáthia.
  9. Harmatta János. Ókori keleti történeti chrestomathia. Budapest: Osiris Kiadó, 2003. 430 o.
  23. Hegyi-Kertész-Német-Sarkady: Görög történelem. Bp., 2003.
  10. Horváth T. Ágnes. Az ókori Kelet. Jegyzet. Szeged: Belvedere Meridionale, 2003. 104. o.
  11. Kákósy László. Az ókori Egyiptom története és kultúrája. Budapest: Osiris Kiadó, 2005. 586 o.
  24. Kákósy László: Az ókori Egyiptom története és kultúrája. Bp., 1998.
  25. Kertész I.: Hellénisztikus történelem. Bp., 2000.
  26. Kertész I.: Héraklész unokái. Bp., 2002.
  27. Maspero, H.: Az ókori Kína. Bp., 1978.
  28. N. G. L. Hammond: A History of Greece to 322 B. C. Oxford 1991.
  29. Németh Gy. (szerk.): Államéletrajzok. Bp., 1998.
  30. Németh Gy.: A polisok világa. Bp., 1999.
  31. Oppenheim, A.L.: Az ókori Mezopotámia. Bp. 1982.
  32. Plutarkhosz, Hérodotosz, Thuküdidész stb. művei.
  33. Puskás Ildikó: Istenek tánca. Bp., 1984.
  34. Renfrew, C.: A civilizáció előtt. Osiris Kiadó, Bp., 1996.
  35. S. Hornblower: The Greek World 479-323 B.C. London-New York 2002.
  36. W. Schuller: Griechische Geschichte. (Oldenbourg Grundriß der Geschichte). München 1982.

Інформаційні ресурси в мережі Інтернет

http://vlib.iue.it/history/europe/ancient_rome/index.html

**Результати перегляду
робочої програми навчальної дисципліни**

Робоча програма перезатверджена на 20__ / 20__ н.р. без змін; зі змінами (Додаток __).
(потрібне підкреслити)

протокол № __ від «__» _____ 20__ р. Завідувач кафедри _____
(підпис) (Прізвище ініціали)

Робоча програма перезатверджена на 20__ / 20__ н.р. без змін; зі змінами (Додаток __).
(потрібне підкреслити)

протокол № __ від «__» _____ 20__ р. Завідувач кафедри _____
(підпис) (Прізвище ініціали)

Робоча програма перезатверджена на 20__ / 20__ н.р. без змін; зі змінами (Додаток __).
(потрібне підкреслити)

протокол № __ від «__» _____ 20__ р. Завідувач кафедри _____
(підпис) (Прізвище ініціали)

Робоча програма перезатверджена на 20__ / 20__ н.р. без змін; зі змінами(Додаток __).
(потрібне підкреслити)

протокол № __ від «__» _____ 20__ р. Завідувач кафедри _____
(підпис) (Прізвище ініціали)